

Včasih več pomoči potrebujejo tisti, ki skrbijo za ostarele svoje

Vir / Avtor: **Petra Mlakar**

3. maj 2014 (*nazadnje spremenjeno: 14:39 4. maj 2014*)

Oznake: [Sociala](#), [Starejši](#)

Vse manj starejših živi v domovih za starejše, vse manj jih uporablja pomoč na domu. Kdo in kako torej pri nas skrbi za starejše?

Dolgi čakalni vrsti za sprejem v dom za starejše po večjem delu Slovenije ni več. Izjeme so le še prestolnica in nekatera večja mesta. (Foto: Tomaž Skale)

V domovih za starejše tako intenzivnega izseljevanja, kot so ga zaznali lani, ko se je v domače okolje vrnilo približno 200 stanovalcev, ne beležijo več. Opažajo pa, da se starejši in njihovi svojci pri odločitvi za selitev v dom vse bolj obotavljajo.

Na prostor v domu za starejše uradno čakajo 16.603 prosilci. Med tistimi, ki bi se vanje uradno vselili takoj, jih je po podatkih Skupnosti socialnih zavodov Slovenije 2475. A ko prosilce pokličejo, da se lahko vselijo, so odgovori po besedah **Borisa Koprivnikarja** in Skupnosti socialnih zavodov podobni: »Da morajo še to in ono urediti, da še niso pripravljene...« Tako je treba za prosto mesto čakati predvsem v državnih domovih v Ljubljani (med najbolj zaželenimi sta domova v Šiški in na Fužinah) ter na Gorenjskem (Kranj). Največ prostih mest imajo domovi za starejše v severovzhodni Sloveniji, vse pogosteje pa so prosta mesta tudi v domovih v bližini Hrvaške, saj se starejši pogosto odločijo, da se bodo prepustili oskrbi na Hrvaškem.

Skrb zbuja joče je, da si starejši, ki ostajajo v domačem okolju, pomoči na domu, trenutno najbolj razširjene oblike pomoči v domačem okolju, ne privoščijo. Na Inštitutu za socialno varstvo so konec lanskega leta našli 6540 uporabnikov pomoči na domu, to je 43 manj kot v preteklem letu (ker podatke še zbirajo in analizirajo, so ti preliminarni). Število uporabnikov je od leta 2006 do 2011 počasi naraščalo, ob koncu leta 2013 pa že drugo leto zapored ugotavljajo njihov upad.

Povprečna cena, ki jo za uro pomoči na domu med tednom plača uporabnik, je konec lanskega leta znašala 5,12 evra (15 centov manj kot leto pred tem). Kljub vsemu je to strošek, ki si ga marsikdo ne more privoščiti. Dve uri pomoči na domu zgolj ob delovnikih uporabnika povprečno staneta 200 evrov na mesec, 24-urna oskrba v državnem domu za starejše, ki vključuje tako stroške bivanja kot prehrano in socialno oskrbo, pa se začne pri 600 evrih na mesec.

K sosedom »pod kap«

Na Hrvaškem je mogoče celotno oskrbo dobiti ceneje, a po Koprivnikarjevih besedah o tem krožijo mnoga zmotna prepričanja. Starejši se iz slovenskih domov preselijo na Hrvaško najpogosteje v tako imenovane oskrbovane družine. Resda prihranijo stotak ali dva na mesec, toda preselijo se v zanje običajno arhitektonsko neprilagojene hiše, kjer zanje ne skrbijo medicinske sestre, zdravniki, socialni delavci, fizioterapevti..., ampak družinski člani in prostovoljci. Storitve torej niso standardizirane, prav tako niso pod nadzorom inšpekcijskih služb. Starejši, ki takšno pomoč poiščejo čez mejo, po Koprivnikarjem mnenju najpogosteje niso na boljšem, kot če bi ostali v domačem okolju.

Natančnih podatkov v Sloveniji nimamo, a po ocenah naj bi bilo pri nas več kot 30.000 starejših, ki jih oskrbujejo domači, pravi mag. **Ksenija Ramovš** z Inštituta Antona Trstenjaka. »Svojci, ki oskrbujejo starejše družinske člane, so večinoma tudi sami v zelo težavnem položaju: zakonci so tudi sami stari in pogosto bolni, hčere, ki oskrbujejo starše, so večinoma stare nad 50 let, zaposlene, skrbijo za svojo družino, pogosto pa še za moževe starše.«

Doma se lahko zaplete

Oskrba starejšega v domačem okolju zahteva veliko znanja in energije, pomanjkanje obojega pa lahko pripelje do zapletov, opozarja patronažna sestra iz Zdravstvenega doma Murska Sobota **Martina Horvat**. Posledica neprilagojenega stanovanja so lahko padci; zlomi roke, noge ali kolka lahko močno ogrozijo gibljivost starejšega. Pri nepokretnih starejših se lahko zaplete pri razjedah zaradi ležanja, ki se lahko vnamejo, vodijo v sepso in celo smrt. Tudi pomanjkanje zaužite tekočine in zastoji pri odvajanju lahko povzročijo resnejše težave, pri katerih so pomembne minute, našteva Horvatova. Omenja tudi ustrezno prehrano, razumevanje potreb po spanju in podobno.

Vsega tega lahko ljudi, ki za starejšega svojca skrbijo v domačem okolju, naučijo patronažne sestre, dodaja Horvatova. Pomagajo pa tudi skrb za starejšega porazdeliti med sorodnike, prijatelje in sosede, da preprečijo posameznikovo izgorelost. »Včasih obiščem starejšega človeka zaradi zdravstvenih težav, naletim pa na njegovo sorodnico, ki je popolnoma izčrpana. Ni redkost, da sredi pogovora začne jokati, potoži o motnjah spanja in o utrujenosti.«

Kako poskrbeti za svojca in zase

Poskrbeti zase, si vzeti odmor in se soočiti z občutki krivde se je naučilo tudi že nekaj sto neformalnih oskrbovalcev, ki skrbijo za starejšega v domačem okolju in so se udeležili tečajev, ki jih pripravljajo v okviru Inštituta Antona Trstenjaka. Tečaji, po njih pa še redna srečanja v okviru Kluba svojcev, potekajo v Ljubljani in v drugih mestih. Čeprav denarja, ki ga za to nameni država, močno primanjkuje, poskušajo po besedah Ramovševe prek donacij tečaje izvajati brezplačno (ponekod morajo udeleženci odšteti le 25 evrov za literaturo).

Čeprav pogosto omenjamo denar, Ramovševa poudarja, da mnogi svojci odgovornost za bolne in ostarele sorodnike v domačem okolju prevzamejo predvsem zaradi čustvene povezanosti. A brez množične družinske in druge neformalne domače oskrbe bi se socialni sistemi sesuli, saj javne blagajne nikjer na svetu ne morejo kriti dela in stroškov celotne oskrbe tako velikih skupin prebivalstva, kot so bolni in stari ljudje, pravi Ramovševa. S svojimi izračuni se ji v Zvezi društev upokojencev pridružujejo: neformalni oskrbovalci po njihovem sodijo med

pomembne državne varčevalce. Ko so njihove opravljene ure oskrbe preračunali v povprečno plačilo za študentsko delo, so ugotovili, da je znesek, ki ga prihranijo oskrbovalci na letni ravni, višji od zneska, ki ga država porabi za uradno pomoč ljudem na domu. Zato je prav, da ti svoje pravice dobijo tudi v zakonu o dolgotrajni oskrbi, meni predsednica ZDUS **Mateja Kožuh Novak**. Kot je znano, zakon na ministrstvu za delo še pripravljajo. Javnosti naj bi osnutek predstavili še pred poletjem, vlada pa naj bi o njem odločala jeseni.

V pričakovanju evropskih odgovorov

S podobnimi težavami kot v Sloveniji se srečujejo tudi v drugih evropskih državah, pravi dr. **Samo Zupančič**, slovenski predstavnik evropskega združenja Eurocarers. Čeprav imajo v mnogih državah storitve dolgotrajne oskrbe zakonsko urejene ter razvite in raziskane, odgovore na vprašanja o neformalni oskrbi starejših še iščejo. Povsod pa se sprašujejo, kdo bi moral nositi gmotne stroške za takšno neformalno oskrbo, kako oskrbovalcem omogočiti, da bi se odpočili, in podobno. Kot pravi Zupančič, predloge rešitev te dni pripravljajo v evropskem parlamentu.

Ponekod brezplačna, drugje draga

Ponekod po Sloveniji je pomoč na domu brezplačna, drugje pa uporabnike močno udari po žepu. Že drugo leto zapored (2012 in 2013) je imela najvišjo ceno za uporabnika občina Loški Potok. Znašala je 9,69 evra na uro. V drugih občinah cena za uporabnika ni dosegla 9 evrov. Druga najvišja cena je znašala 8,63 evra, in sicer v občini Mengeš.

V štirih občinah (Brezovica, Ig, Odranci in Škofljica) se pomoč na domu za uporabnike izvaja brezplačno že ves čas spremljanja izvajanja storitve (2007–2013), saj celotne stroške izvajanja storitve krijejo iz občinskih sredstev. Ugodne cene (pod 3 evre) so tudi v občinah Bovec (2,83 evra) ter v občinah Benedikt, Cerkevjak, Lenart, Sv. Trojica v Slovenskih goricah, Sveta Ana in Sv. Jurij v Slovenskih goricah (v vseh 2,81 evra), kažejo preliminarni podatki Inštituta za socialno varstvo.

16.603

prosilci čakajo na prostor v domu za starejše,

2475

prosilcev bi se v dom vselilo takoj, a ko dobijo priložnost, se vse bolj obotavljajo.

Zasedenost domov za starejše v Sloveniji (21. 4. 2014)

Podatki: Skupnost socialnih zavodov Slovenije

Območna enota ZZS	Število zavodov	Prosta mesta	Vsi prosilci	Prosilci za takojšnjo namestitev
Celje	12	13	1537	388
Koper	9	9	597	137
Kranj	8	4	2415	269
Krško	3	2	653	321
Ljubljana	25	33	8366	995
Maribor	10	24	2170	186
Murska Sobota	9	17	156	38
Nova Gorica	6	24	602	67
Novo mesto	5	11	622	80
Ravne na Koroškem	7	11	651	85
Skupaj	94	148	16619	2477